

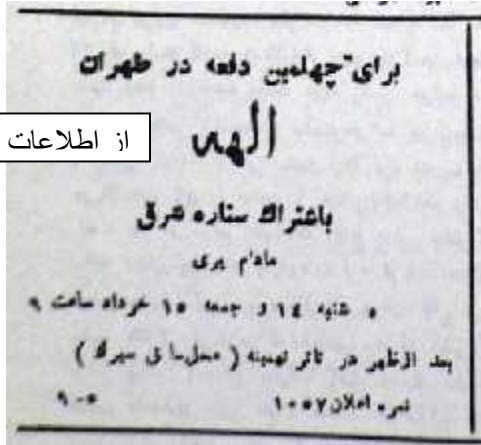
اپرت در صفحه‌های ۷۸ دور فارسی

۱- نقش و آثار ساتو (پری) آقابابف

مقدمه

اپرت فرمی چند رسانه‌ای در اجرای زنده، با پیوند بین ادبیات، بازیگری و موسیقی است که همراه با امواج روشنفکری فرهنگ غربی پس از صدور فرمان مشروطیت، تدریجا از سمت و سوی قفقاز به ایران وارد شد و توانست با استفاده از بازیگران قفقازی و اجراهای متعدد از قطعات شناخته شده‌ای چون اصلی و کرم، آرشین مالالان، کوراوغلی، شاه اسماعیل و ... جای خود را در جامعه روشنفکری آن ایام باز کند. محمدرضا درویشی در اثر باارزش "نگاه به غرب"، ریشه‌های این پدیده را مورد تجزیه و تحلیل قرار داده است که علاقمندان را به مراجعه و مطالعه آن توصیه می‌کنیم.

اگرچه سال‌های ۱۳۰۰ تا ۱۳۱۵ شمسی، سال‌هایی بی بدیل در تاریخ بازیگری ایران به حساب می‌آیند اما بی تردید، این دوره را می‌توان عصر طلایی و تکرارنشده‌ی نمایش‌های موزیکال در ایران دانست که تلفیق بازیگری و موسیقی و شعر در اپرت‌ها و تابلو موزیکال‌هایی چون رستاخیز شهریان ایران، دکتر ریاضیدان، پریچهر و پریزاد، الهه، گلرخ، شوهر بدگمان، خسرو و پروانه، لیلی و مجنون، خسرو و شیرین و ... تجلی یافت.

از اطلاعات سال ۱۳۱۵

آغاز مجدد ضبط صفحه در تهران، پس از پایان جنگ جهانی اول از اوایل سال ۱۳۰۵ شمسی آغاز و همزمان با دوره یاد شده ادامه می‌یابد که در نتیجه شرایط لازم برای ضبط و به یادگار ماندن قطعات و نمونه‌های از این اپرت‌ها فراهم می‌گردد.

ساتو (پری) آقابابف ستاره برجسته و اصلی این

اپرت‌هاست و از جهره‌های دیگری چون ملوک خانم (ضرابی کاشانی)، روح انگیز خانم، عزت خانم (روحبخش)، ایران خانم مطبوعی (با نام هنری فرح‌انگیز خانم)، مادام سیرانوش و حتی رضاعلی میرزا ظلی در بخش اجرای آوازی اپرت‌ها می‌توان نام برد.

در ساخت اپرت‌ها و قطعات موسیقی آنها نیز به اسامی افرادی چون درویش خان، رضا کمال (شهرزاد)، طباطبایی، حبیب‌الله خان مشیرهمایون و اسماعیل خان مهرتاش بر می‌خوریم و از سوی دیگر اجرای زنده این قطعات با ارکسترهای گوناگونی صورت گرفته که بعید نیست متفاوت با ارکسترهایی باشند که قطعات اپرت‌ها با اجرای آنها ضبط شده باشد.

مهمترین نهاد هنری که به طور سازمان یافته، ساخت، اجرا و ضبط قطعات برجسته اپرتها را تعقیب کرده "جامعه باربد" است و در عین حال باید به نقش موثر و پیشگام "مدرسه عالی موسیقی" نیز در این عرصه اذعان داشت.

نقش و آثار پری آقابابف

شرح حال ساتو آقابابف (آغابابف) که بعدها با نام "پری" به اشتهار رسیده و ستاره موسیقی پاپ غربی در ایران و به "ستاره شرق" مشهور شد، در منابعی آمده (نگاه کنید به دانشنامه ایرانیان ارمنی از ژانت لازاریان و برای دیدن تصاویری از وی در سنین سالمندی به کتاب ؟؟؟؟ از معصومه تقی پور و برای میزان محبوبیت وی به کتاب خاطرات سیدجواد بدیعزاده بنام گلبانگ محراب تا بانگ مضراب) که از تکرار آنها اجتناب می‌شود. تاکید می‌نماید مراجعه به کتاب ذیقیمت "شهرزاد" اثر ابوالقاسم جنتی عطایی از انتشارات موسسه امیرکبیر، که در شرح احوال و آثار رضا کمال "شهرزاد" و حاوی اسناد، تصاویر، اشارات و دلالت‌هایی بر نوع رابطه عاطفی و هنری وی با پری آقابابف و تاثیر وی در شکل‌گیری شخصیت و جایگاه هنری پری است، ضرورتی تام و تمام دارد.

بی تردید پری آقابابف از پیشگامان و ستاره‌های اصلی اپرتهایی است که از سال ۱۳۰۰ شمسی به بعد در تهران بر روی پرده رفته است. هیچ بعید نیست اولین صفحه‌های فارسی ضبط شده پس از پایان جنگ جهانی دوم در ایران، صفحه‌های ۲۷ سانتیمتری ادئون باشند که قطعه‌های یافت شده از این سری، اجراهایی از اپرت پریچهر و پریزاد و اپرت الهه یوسط ارکستر مین باشیان می باشند که ضبط آنها در سال ۱۳۰۴ یا ۱۳۰۵ شمسی صورت گرفته است. این صفحه‌ها دارای شماره قالب سری xPe و با شماره ردیف احتمالی ۱ تا ۲۰ (به معنای ۱۰ صفحه دوطرفه) می باشند که با شماره‌های کاتالوگ X130001 تا X130020 برای هرروی صفحه منتشر شده اند.

در تصویر لیبل صفحه ادئون X130019 که ذیلا مشاهده می شود اصل نگارش و ساختن اپرت به پری نسبت داده شده و موسیقی آن، ساخته طباطبایی ثبت گردیده و گویا بعدها موسیقی این اپرت نیز توسط پری مورد بازبینی و تجدیدنظر قرار می گیرد که در منابعی موسیقی آن به نام پری ثبت گردیده است.

از نکات ویژه و منحصر به فرد این صفحه‌ها، تنها اجراهای به یادگار مانده از ارکستر مین باشیان است که از جنبه‌های گوناگون، دارای ارزش پژوهشی و تنها منابع صوتی قابل کنکاش و قضاوت از موسیقی ارکسترال آن ایام می‌باشند.

برخی از آثار اجراشده توسط پری آقابابف در اپرتهای گوناگون، مجددا در سال ۱۹۲۶ میلادی در تهران ضبط و با لیبل هیز ماسترز ویس منتشر می

گردند که از جمله آنها، قطعاتی از اپرت دکتر ریاضیدان می باشد که تصویر دو روی صفحه AX407 با عنوان پدر جانم دکتور و

ای پدرم و بدون اشاره به سازنده آهنگ و ارکستر، مشاهده می شود. در همین زمان اجرای قطعات دیگری از اپرت پریچهر و پریزاد ضبط شده و بر دوروی صفحه شماره AX401 با عناوین کجا هستید پریزاد و مهلتی مرگ منتشر می شود که مستند آن یعنی لیبل صفحه را درج می نماییم.

نقل از روزنامه اطلاعات مورخ ۱۳ دی ۱۳۰۶ شمسی

امشب

نمایشات مدرسه عالی موسیقی

پرگرام نمایش

قسمت اول	رؤیای محنون	نابلو موزیکال	تصنیف آقای وزیری
دوم	خانم خوانند	کمدی عالی	قلم
سوم	دختر ناکام	درام موزیکال	تصنیف آقای وزیری

روز مهم نمایش های فوق متوسط آرنیست معروف مادام بری انجام خواهد گرفت برای خریداری بلیط به دفتر مدرسه رجوع فرمائید

محل نمایش در سالون جدید التاسیس مدرسه واقع در خیابان لاله زار

شماره اعلان ۸۰۱

۲ - ۲

دربین آثار ضبط شده در سال ۱۹۲۸ توسط کمپانی هیز ماسترز ویس، اجرای ارکسترال دو قطعه از اپرتهای یادشده با عنوان رنگ دکتر ریاضیدان بر روی صفحه AX689 و رنگ الهه بر روی صفحه AX690 توسط ارکستر نظامی بالالایکا و به رهبری سروان حاجی خان وجود دارد که می نواتد دال بر اشتها قطعات یادشده باشد.

پری همکاری چندساله با مدرسه عالی موسیقی داشته و تا پیش از کشف و

تعلیم روح انگیز به عنوان خواننده مدرسه، این مسئولیت را عهده‌دار بوده که این همکاری به استناد آگهی مندرج در روزنامه اطلاعات مورخ ۱۳ دی ۱۳۰۶ شمسی، حداقل تا اواخر سال ۱۳۰۶ ادامه داشته است. نقطه مطلوبیت پری برای کلنل وزیری، آشنایی و تحصیلات وی در عرصه مبانی نظری موسیقی غربی و فقدان مشکلات محتمل برای بانوان مسلمان در خوانندگی و بازیگری در محافل عمومی بوده است. آنچه که نقطه ضعف کار پری از دیدگاه کلنل بوده و در برخی منابع بدان اشاره رفته، می‌توان لہجہ قفقازی وی در اجرای قطعات فارسی دانست.

در دورہ افول اپرت نیز پری همچنان در صحنہ ضبط صفحہ فعال باقی ماند و قطعاتی از وی تا حوالی سال ۱۹۴۸ و بر روی لیبل موزیکال رکورد در دست است. در پایان بررسی نقش پری آقابابف در ضبط اپرتهای فارسی و برغم اشاره به کتاب شهرزاد، درینغم می‌آید سند منحصر به فردی از آن کتاب را که شاید به راحتی در دسترس علاقمندان نباشد، نقل نکنم و فقط اشاره می‌نمایم که این سند، حاوی دو یادداشت از رضا کمال شهرزاد برای پری است که با فاصله حداقل ۴ سال ارسال شده است. در سند سمت راست که احتمالاً در تاریخ قوس ۱۳۰۲ با عنوان "خانم محترم آقابابوف" نوشته شده و دارای امضای "رضا کمال" می‌باشد، کلیه حقوق یکی از آثار خویش را به پری واگذار می‌کند. در سند سمت چپ که تاریخ فوریه ۱۹۲۹ و امضای شهرزاد بر خود دارد، در حاشیه صفحه اول متن پرده اول یک اپرت

چنین آمده است:

"پری عزیزم
این اپرت قشنگ
که برای یادگار
روز تولد شما
تنظیم شده و
فقط به شما
اختصاص دارد.
مانند شما
همیشه در صحنه
با طراوت و جوان
باقی خواهد ماند
فوریه ۱۹۲۹
امضای شهرزاد"

نمونه ای از خط زیبای شهرزاد
هر دو بخاطر « پری » نوشته شده است!